

♦ NARODNI DOM MARIBOR ♦

**KONCERTNA 70
POSLOVALNICA**

SEZONA 2015/2016

orkestrski cikel

2. abonmajski koncert

29. september 2015

ob 19.30

Dvorana Union, Maribor

Mlada nemška filharmonija

Jonathan Nott dirigent

Antoine Tamestit viola

Spored

Max Bruch (1838–1920)

Romanca za violo in godalni orkester v F-duru, op. 85

Anton Bruckner (1824–1896)

Simfonija št. 9 v d-molu, WAB 109 (inačica iz l. 1894, ur. L. Nowak)

I. Slavnostno, misterioso

II. Scherzo: Razgibano, živahno

III. Adagio: Počasi in slavnostno

Nemški romantični skladatelj **Max Bruch** (1838–1920) je imel zelo dolgo ustvarjalno življenje, v katerem je bil priča številnim slogovnim spremembam, medtem ko je sam zagledano ostal zvest podedovani strogi, v klasičnem večinoma tradicionalni. S komponiranjem je pričel pri enajstih letih, zadnja dela pa je napisal malo pred svojo smrtjo, v triinosemdesetem letu starosti. Prvi pouk glasbe je prejel od svoje matere, znane glasbene učiteljice in sopranistke, že pri dvanajstih pa je napisal simfonijo in prejel nagrado za godalni kvartet, ki mu je omogočila študij pri najbolj znanih pedagogih v rodni Kölnu. Pri dvajsetih je bil že zaposlen kot učitelj in je imel za sabo že tri operne partiture. Köln je zapustil leta 1861, pot pa ga je nato vodila preko Koblenza v Sondershausen, Berlin, Bonn, Liverpool in Wrocław. Leta 1891 je postal profesor kompozicije na berlinski akademiji, kjer je ostal do upokojitve leta 1910.

V svojem času je bil Bruch izjemno cenjen skladatelj, o čemer med drugim priča tudi častni doktorat, ki mu ga je leta 1893 podelila prestižna Univerza v Cambridgeu.

Danes pa je njegovo ime – in tako je že bilo takoj na začetku 20. stoletja – na koncertnih odrih praktično neznano. Izjema so le skladateljev *Prvi violinski koncert*, *Škotska fantazija za violino in orkester* ter variacije za violončelo in orkester *Kol nidrei* na judovske teme. Zanimivo pri tem je, da si Bruch občudovanja v svojem času ni priboril prav s temi koncertantnimi deli, temveč veliko bolj z obsežnimi, pogosto tudi nacionalno obarvanimi oratoriji (*Frithjof*, *Odisej*, *Pesem o zvonu*, *Arminius*, *Ahil in Mojzes*), torej zvrstjo, ki je bila v tistem času daleč najbolj cenjena in je spodbudila nastanek številnih pevskih združenj.

Relativni neuspeh Bruchovih obrtniško izredno dodelanih skladb pa ni povezan le s spremenjenim zgodovinskim pogledom. K hitremu zatonu njegove popularnosti je veliko pripomoglo to, da je živel v Brahmovi senci. 19. stoletje je očitno preneslo samo enega velikega naslednika Beethovnovne klasi(cisti)čne tradicije, medtem ko je z veliko bolj odprtimi rokami sprejemalo goreče Wagnerjeve navdušence. In prav tu je iskati tudi drugi razlog Bruchovega neuspeha – kot predavatelj kompozicije na Visoki šoli za glasbo v Berlinu se je namreč odločno zavezal proti t.i. »novonemški« šoli na čelu z Wagnerjem in Lisztom, s čimer se je močno zameril prihajajoči mladi generaciji, pa čeprav med njegovimi učenci najdemo tudi dve tako veliki imeni, kot sta Ottorino Respighi in Ralph Vaughan Williams.

Po uspešnih violinskih koncertih, ki jih je Bruch napisal za številne najpomembnejše violiniste svojega časa (družil se je z J. Joachimom, P. de Sarasatejem in W. Hessom), so se na skladatelja obrnili tudi številni violončelisti, ki so svoj repertoar želeli razširiti s kakšnim spevnim koncertantnim delom, tem pa so sledili še violisti, med drugim tudi sloviti Maurice Vieux, prvi violisti pariške Opere in orkestra Konservatorija.

Leta 1911, ko je prav za Vieuxa nastala *Romanca za violo in orkester*, se je skladatelj upokojil kot profesor kompozicije. V tistem času je glasba doživljala številne spremembe: umrl je Gustav Mahler, Richard Strauss se je z opero *Elektra* popolnoma približal ekspresionizmu, Schönberg se je ukvarjal z emancipacijo disonance in svobodno atonalnostjo, le še dve leti sta manjkali do

škandalozne izvedbe *Pomladnega obredja* Stravinskega. Toda Bruchova *Romanca* daje s svojim liričnim tonom, bogatimi harmonijami in redkimi izbruhi orkestra občutek, kot da bi bila napisana sredi 19. stoletja, torej vsaj pol stoletja prej. Bruch v *Romanci* po eni strani daje prednost široko razpeti melodiki (prav zato je napisal številna uspela dela za godalna solistična glasbila), po drugi strani pa ostaja zavezan minucioznemu motivično-tematskemu delu, kar se zdi močno paradoksalno. Skladba je napisana v sonatnem stavku: izstopata melodično ukrojeni glavni temi, ki pa sta nato v izpeljavi vendarle podvrženi gostemu motivičnemu razvoju in tudi številnim modulacijam v oddaljene tonalitete.

Če je Bruch pripadal »konservativnemu« taboru glasbe 19. stoletja, potem je **Anton Bruckner** (1824–1896), ne da bi bil pri tem osebno kakšen posebno izpostavljen prevratnik, pripadal krogu skladateljev, na katere je izjemno močno, celo usodno vplivala glasba Richarda Wagnerja. V primerjavi z Bruchom pa je mogoče izpostaviti še eno pomembno razliko: Bruckner se je kot skladatelj uveljavljal sorazmerno počasi. Prvo polovico svojega življenja je preživel kot učitelj in organist v takrat precej podeželskem Linzu. Prve kompozicije je napisal za cerkveno rabo, ki ne odstopajo bistveno od takrat znanih šablon, podobno pa velja tudi za nekaj salonsko ukrojenih klavirskih skladb. Prave spremembe je prineslo šele spoznanje z glasbo Richarda Wagnerja, ki je v Brucknerju vzbudila željo po dodatnem študiju. Plačal si je privatne ure kontrapunkta in se kasneje tudi preselil na bolj svetovljanski Dunaj, a pot do priznanja je bila še vedno dolga.

Bruckner se je po eni strani napajal pri veliki simfonični dediščini Beethovna, po drugi strani pa so ga privlačili zvočni svetovi Wagnerja, zato si je na Dunaju nakopal veliko nasprotnikov, predvsem zaveznikov Brahmsove klasicistične »poti«, ki jo je med drugimi zagovarjal tudi izredno vplivni glasbeni kritik Eduard Hanslick. Zanimivo pa je, da je Bruckner Wagnerjeve vplive sprejemal zelo selektivno: zdi se, da sta ga navduševala predvsem harmonska slika Wagnerjevih glasbenih dram in orkestracija, medtem ko ni imel praktično nobenega posluha

za vsebinsko plat Wagnerjevih mojstrov in ali za njihovo idejno-filozofsko podstat.

Svojo zadnjo, *Deveto simfonijo* je pričel pisati takoj, ko je končal *Osmo*, toda ob skladateljevi smrti devet let kasneje je ostala nedokončana. Razlogov za tako počasno nastajanje je več. Skladateljevo zdravje ni bilo več tako močno kot poprej, še najbolj pa se je takšna nestabilnost kazala v Brucknerjevi duševnosti. Med drugim je postarani Bruckner zapadel maniji popravljanja starejših simfonij, podobno nezmerna pa se je zdela tudi skladateljeva fanatična religioznost (*Deveto* je želel posvetiti Bogu), saj je več ur na dan preživel v molitvi, na ostankih Finala simfonije pa so še vidni vpisi molitve »Oče naš«. Hkrati so ga fascinirali smrt in mrtvi – odpravil se je v Wagnerjevo »svetišče« Bayreuth, da bi lahko molil ob Wagnerjevem grobu, kjer je celo izgubil skice za *Deveto simfonijo*, ki mu jih je potem pomagala poiskati policija (zastavlja se vprašanje, zakaj je skice sploh odnesel na pokopališče). Podobno je že pred tem želel videti posmrtno ostanke Schuberta in Beethovna, pa tudi nekaj svojih umrlih prijateljev. Stres je v tem času še povečalo sporočilo, da dirigent Herman Levi, ki je bil z izvedbo skladateljeve *Sedme simfonije* zaslužen za njegovo dokončno priznanje pri občinstvu, ne bo izvedel *Osmo simfonije*. Bruckner je padel v depresijo, razmišljal je o samomoru in za tri leta prekinil s pisanjem *Devete simfonije* ter se osredotočil na popravljanje *Osmo* in nekaterih zgodnejših simfonij. Obsesivno se je ubadal tudi z ženskami – venomer znova je snubil mlada dekleta in je zavrnitve zapisoval v dnevnik na posebno listo. Takšne frustracije so se nadaljevale tako rekoč do smrti: tako je leta 1891 kot tudi 1894 za snubil neko hotelsko sobarico, toda ker je zavrnila skladateljevo prošnjo po spreobrnitvi v krščanstvo, je načrt padel v vodo. Skoraj hkrati je zasnubil tudi mlado dekle v Salzburgu, a njeni starši niso dali soglasja. Zaradi naštetih okoliščin je Bruckner do svoje smrti končal le tri od načrtovanih štirih stavkov, zapustil pa je več verzij zadnjega stavka, ki prinašajo mnogo izgotovljenega gradiva, vendarle pa manjkajo nekateri ključni deli (npr. koda); ohranjenega je približno 75% materiala za finale. Prvič so »nedokončano« simfonijo izvedli šest let po skladateljevi smrti, dirigiral pa je Brucknerjev prijatelj

Ferdinand Löwe, ki je delo po svoji stari navadi močno okrajšal: mislil je, da s tem dela Brucknerju uslugo, a v resnici dela sploh ni dobro dojel. Šele leta 1932 so prvič izvedli originalno varianto: Siegmund von Hausegger je najprej dirigiral Löwejevo verzijo in nato še original – od takrat velja Löwejeva verzija za upokojeno.

Bruckner je zelo kmalu izoblikoval značilnosti svojega sloga, nato pa jih je samo še pilil – *Deveto simfonijo* lahko razumemo kot vrhunec takšnega procesa. Na prvi pogled ima mnoge značilnosti, ki zaznamujejo tudi ostale simfonije: štiristavčna forma, tri teme v ekspoziciji, religiozni podtoni, značilni triolni ritmi, masivna blokovska orkestracija, subtilne modulacije, lirične melodije, cezure med formalnimi bloki ter obvezni začetni tremolo. Toda če je v zgodnjih simfonijah katero izmed izraznih sredstev skoraj preveč eksploatirano, so v *Deveti* vse značilnosti harmonično uravnotežene. Prvi stavek je tako ujet med misteriozno in svečano prvo temo v rogovih, ki se dolgo zdi oropana melodičnega materiala, nato pa se v drugi temi široko harmonsko in polifono razbohoti. Drugi stavek zaznamujejo pikantna orkestracija in poudarjene, demonične disonance, Adagio pa je zasnovan kot niz vrhuncev – najmočnejši je zadnji z izstopajočo disonanco, po njem pa nas Bruckner potopi samo še v popolno pomirjenost, ki se zdi, da prihaja iz onostranstva, po kateri si je težko predstavljati, da bi moral slediti še finale.

Gregor Pompe

Mlada nemška filharmonija

Orkester združuje izvrstne mlade glasbenike iz nemško govorečih glasbenih akademij in jih izoblikuje v glasbeno zahtevno zasedbo. Poleg simfoničnega repertoarja se osredotočajo tudi na sodobno in staro glasbo. Člani orkestra, stari med 18 in 28 let, redno sodelujejo večkrat letno na intenzivnih vajah ter nato nastopajo na mednarodnih koncertnih turnejah in gostovanjih. V Frankfurtu prirejajo bienale Freispiel, kjer izvajajo medžanrske in eksperimentalne dogodke.

Mlada nemška filharmonija redno sodeluje z mednarodno priznanimi umetniki. Od leta 2014 je njihov glavni dirigent in umetniški vodja Jonathan Nott. Pred njim je orkester vodil Lothar Zagrosek, ki je sooblikoval zasedbo kot glavni gostujoči dirigent in umetniški svetovalec med leti 1995 in 2014. Med gostujočimi dirigenti orkestra so tudi David Afkham, George Benjamin, Ivor Bolton, Dennis Russell Davies, Susanna Mälkki, sir Neville Marriner, sir Roger Norrington in Andrés Orozco-Estrada. Glasbeniki izpopolnjujejo svoje znanje tudi ob sodelovanjih in nastopih s solisti, kot so Martin Fröst, Sol Gabetta, Martin Helmchen, Sergey Khachatryan, Truls Mørk, Sergei Nakariakov, Christiane Oelze, Julian Steckel, Christian Tetzlaff in Carolin Widmann ter s skladatelji, kot so Beat Furrer, Heiner Goebbels, Enno Poppe, Wolfgang Rihm, José María Sánchez-Verdú, Jörg Widmann in Hans Zender.

Orkester goji prav posebno partnersko navezo z Bamberškim simfoničnim orkestrom, z Nemškim komornim filharmoničnim orkestrom iz Bremna in z Berlinskim filharmoničnim orkestrom. Prvi so v tej sezoni postali tudi mentorji mladega orkestra, saj vodilni člani orkestra izobražujejo mlade kolege na delavnicah in nato koncertih. V Berlinu pa na povabilo tamkajšnjega filharmoničnega orkestra nastopijo v Filharmoniji.

Leta 1974 je orkester nastal iz Nemškega zveznega mladinskega orkestra. Danes nekdanji člani orkestra igrajo v vodilnih orkestrih ter delujejo na glasbenih akademijah. Kot plod delovanja orkestra so med drugim nastale tudi druge številne odmevne zasedbe, med njimi omenimo Ensemble Modern, Nemški komorni filharmonični orkester iz Bremna, Ensemble Resonanz in Freiburški baročni orkester.

Jonathan Nott

Jonathan Nott je glavni dirigent Bamberškega simfoničnega orkestra že od leta 2000 in prav v tem času je zasedba postala ena najprepoznavnejših, saj je leta 2010 prejela tudi prestižno nagrado Midem za najboljši

simfonični posnetek (za Mahlerjevo *Deveto*). Nott je trenutno tudi glasbeni in umetniški direktor Orkestra romanske Švice (od 2014 do 2017).

Z Bamberškimi simfoniki redno gostuje na turnejah po ZDA, Južni Ameriki, na Kitajskem, Japonskem, na Salzburškem festivalu in na BBC Proms. Izjemno priznana je bila tudi rezidenca s 5 koncerti na Edinburškem festivalu leta 2003, kamor se je Nott leta 2012 vrnil še z orkestrom. Leto kasneje je ob 200-letnici Wagnerjeve smrti izvedel ciklus *Nibelunški prstan* na festivalu v Luzernu, kar je bila prva uprizoritev tega dela v tem švicarskem mestu. V prihajajočih sezonah se bo z orkestrom podal še na turneje po Kitajski, Španiji, Belgiji ter koncertiral tudi na Dunaju, v Pragi, Parizu in Baden-Badnu.

Oktobra 2011 je debitiral s Simfoničnim orkestrom iz Tokia, kjer so mu ponudili mesto glasbenega direktorja (od leta 2014).

Jonathan Nott je velik navdih za mlade glasbenike. Marca 2013 je prvič vodil Mlado nemško filharmonijo in na željo glasbenikov takoj prejel povabilo za mesto glavnega dirigenta in umetniškega svetovalca (od leta 2014). Z mladimi generacijami glasbenikov redno sodeluje tudi v Mladinskem orkestru Gustava Mahlerja ter na glasbenih šolah v Karlsruheju in Luzernu.

Kot gostujoči dirigent je Jonathan Nott redni gost filharmoničnih orkestrrov iz Berlina, Dunaja, New Yorka in Los Angelesa ter simfoničnih orkestrrov Tonhalle, Gewandhaus iz Leipziga, Državne kapele iz Dresdna,

Simfonikov iz Čikaga ter Bavarskega radijskega simfoničnega orkestra. V pretekli sezoni je ponovno sodeloval s Kraljevim orkestrom Concertgebouw in z Narodno akademijo Santa Cecilia ter debitiral z Dunajskimi simfoniki in Orkestrom romanske Švice.

Nott je študiral glasbo na Univerzi v Cambridgeu, petje in flavto na Kraljevem glasbenem kolidžu v Manchesteru ter dirigiranje v Londonu. Na začetku kariere je deloval v operah v Frankfurtu in Wiesbadnu, kjer je izvedel vsa velika dela opernega repertoarja, vključno s ciklusom *Nibelunški prstan*. V tem času se je pričelo tudi redno sodelovanje z Ensemble Modern. Med leti 1997 in 2002 je bil šef dirigent Simfoničnega orkestra iz Luzerna, med leti 2000 in 2003 pa glavni dirigent Ensemble Intercontemporain.

Med njegovim mandatom v Bambergu je ustanovil ciklus umetniških rezidenc ter tako vzpostavil redna sodelovanja z Vadimom Repinom, Truslom Mørkom in Pierre-Laurentom Aimardom ter cvetoče partnerstvo z oblikovalcem Petrom Schmidtom. Nott je prav tako pobudnik in predsedujoči trienala Mednarodno Mahlerjevo tekmovanje, in prav na prvi izvedbi je glavno nagrado prejel Gustavo Dudamel.

Prav tako impresivna je Nottova diskografija. Eden njegovih prvih mentorjev je bil Gyorgy Ligeti in tako je z Berlinskim filharmoničnim orkestrom pri založbi Teldec posnel skladateljev celotni orkestrski opus. Nagrajeni so posnetki z Bamberškimi simfoniki z deli Mahlerja, Brucknerja, Schuberta in Stravinskega (založba Tudor). Pred kratkim je pri Sonyju izšla zgoščenka z izbranimi Wagnerjevimi deli s Klausom Florianom Vogtom, pri Tudorju pa Mahlerjevi *Simfoniji št. 6 in 8*, s čimer je dokončal celoten skladateljev ciklus.

Antoine Tamestit

Antoine Tamestit spada med najbolj priznane violiste ter redne goste orkestrrov, obenem pa redno prejema povabila za komorno sodelovanje in recitale. Avgusta 2014 je Tamestit ponovno nastopil na festivalu Mostly

Mozart na recitalu z deli Bacha in Hindemitha ter na koncertu z M. Fröstom in S. Wosnerjem.

Repertoar Tamestita obsega dela od baroka vse do sodobnih del, izvedel in posnel je več svetovnih premier; *Viola, viola* G. Benjamina s T. Zimmermannom, založba Nimbus, *Koncert za dve violi* B. Mantovanija, napisan za Tamestita in T. Zimmermann ter koncert O. Neuwirth s premierami na Dunaju, v Berlinu in Tokiu.

Kot solist je nastopal z Dunajskim filharmoničnim orkestrom, Londonskim simfoničnim orkestrom, Orkestrom Gewandhaus iz Leipziga, Bavarskim radijskim simfoničnim orkestrom, Nemškim simfoničnim orkestrom in Radijskim simfoničnim orkestrom iz Berlina, z Dresdenskimi filharmoniki, Radijskim simfoničnim orkestrom iz Stuttgarta, z velikimi francoskimi orkestri, kot sta Orchestre de Paris in Filharmonični orkester Francoskega radia ter s številnimi simfoničnimi orkestri BBC-ja. Lansko leto je debitiral v Rusiji na festivalu Zvezde belih noči.

Komorna glasba in recitali predstavljajo pomemben del Tamestitovega dela in življenja, saj je tudi na tem področju reden gost v velikih dvoranh sveta. Igra v godalnem triu s F. P. Zimmermannom ter C. Poltero, s katerim je nastopil tudi na Salzburškem in Edinburškem festivalu ter posnel Mozartov *Divertimento* in Beethovnov *Trio, op. 9* za založbo Bis, prav tako pa igra tudi v triu z J. Widmannom in F. Piemontesijem. V komornih zasedbah redno sodeluje z glasbeniki, kot so Leonidas Kavakos, Gautier Capuçon, Emmanuel Ax, Gidon Kremer, Christian Tetzlaff, Emmanuel Pahud, Nicholas Angelich, kvarteta Ebene in Hagen, Cédric Tiberghien, Martin Fröst in Shai Wosner.

V prihajajočih sezonah bo sodeloval s simfoničnimi orkestri iz Bamberga, Stavangerja, Bournemoutha ter na Praškem festivalu, dvakrat v dvorani Wigmore ter na

komornih koncertih z Anne Sofie von Otter, Francescom Piemontesijem in Jörgom Widmannom ter s Triom Zimmermann. V tej sezoni bo premierno izvedel koncert, ki ga je zanj napisal J. Widmann, in sicer z Orchestre de Paris in P. Järvijem ter z Bavarskim radijskim in Švedskim radijskim simfoničnim orkestrom pod taktirko D. Hardinga.

Diskografija Antoina Tamestita je zares izjemna. Kritično so zelo priznani njegovi posnetki treh Bachovih suit (5 zvezdic, BBC Music Magazine), Berliozovega *Harolda v Italiji* ter posnetek Hindemithovih del s Frankfurtskim radijskim simfoničnim orkestrom ter P. Järvijem (5 zvezdic, BBC Music Magazine). Letos je bil izdan še posnetek *Harolda v Italiji* z Londonskim simfoničnim orkestrom in V. Gergijevim kot del serije »Berlioz Gergijev«.

Drugi pomembni posnetki violista vključujejo solo dela Bacha in Ligetija (Naïve/Ambrosie), Mozartovo *Sinfonia concertante* z R. Capuçonom, L. Langréejem in Škotskim komornim orkestrom (Virgin Classics) ter Schnittkejev koncert z Varšavskimi filharmoniki in Kitajenkom (Naïve/Ambrosie).

Antoine Tamestit je profesor na Visokem konservatoriju v Parizu. Igra na violo Stradivari iz leta 1672, ki mu jo je posodil sklad Habisreutinger. Skupaj z Nobuko Imai je umetniški vodja festivala Viola Space v Tokiu, ki se osredotoča na razvoj repertoarja za violo in ponuja izobraževalne programe.

Antoine Tamestit, rojen v Parizu, je študiral pri Jesseju Levinu na Univerzi Yale in pri Tabei Zimmermann. Prejel je številne prestižne nagrade (tekmovalje William Primrose, prva nagrada na Mednarodnih avdicijah Mladih koncertnih umetnikov, umetniška shema nove generacije BBC-jevega Radia 3, nagrada sklada Borletti-Buitoni in nagrada za mladega umetnika Credit Suisse).

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor: vsak delavnik od 10.00 do 17.00, v soboto od 9.00 do 12.00 ter uro pred vsako prireditvijo. **Dvorana Union:** uro pred vsako prireditvijo. • (02) 229 40 11, 229 40 50, 031 479 000, 040 744 122 • vstopnice@nd-mb.si • <http://nd-mb.kupikarto.si/> • Naklada: 500 izvodov • Brezplačen izvod

Program je omogočila Mestna občina Maribor. Koncert je podprlo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

www.nd-mb.si

VEČER
RADIO CITY

si RADIO SI
Medijski pokrovitelj